

PAP GÁBOR

Ne mondja,...

(TÍZ IDŐSZERŰ ÓVÁS A MAGYAR SZENT KORONÁVAL KAPCSOLATBAN)

1.) ... hogy a magyar Szent Korona alsó és felső része független egymástól, hogy, az előbbi „corona greca” (görög korona), az utóbbi „corona latina” (latin korona) néven önálló egységet képezvén, eredetileg külön-külön szerepeltek, mint koronák (vagy mint egyéb tárgyféleségek).

Tudnunk kell:

A felső rész önállóan nem szerepelhet koronaként, alul valamiféle abroncsnak, mindenképpen össze kell fognia. Semmilyen bizonyítékunk nincs arra, hogy ez az abroncs bár mikor is más lett volna, mint a jelenlegi.

2.) ... hogy a koronázási palást SEPHANUS (nem Stephanus!) REX feliratú képén látható korona hitelesen tanúskodik róla, milyen volt a II. Szilveszter pápa által Szt. Istvánnak küldött „eredeti” korona.

Tudnunk kell:

Már az 1790-es években leszögezte a kor legkiválóbb magyar történetírója, Katona István, hogy ebben az esetben nem a magyar királyi, hanem a mártíroknak kijáró koronáról van szó, és a palást legalsó sávjában valamennyi mártírszent ezt viseli.

3.) ... hogy a magyar Szent Korona bármely részét vagy egészét II. Szilveszter pápa küldte 1000-ben Szt. István királyunknak.

Tudnunk kell:

Ennek a feltételezésnek (nem ténynek!) az alátámasztására mindössze két írásos megnyilatkozást lehet idézni, ezek közül azonban egyik sem per-döntő hitelű.

a) A Hartvik püspök által 1110 és 1116 között összeállított Szt. István legendaváltozatban, amint azt Karácsonyi János kimutatta, utólagos betoldás a koronaküldés mozzanata. A benne szereplő személyek közül a pápa nincs megnevezve, a lengyel király azonban, akit itt Mieszkonak hívnak, nem

volt kortársa sem Szt. Istvánnak, sem II. Szilveszter pápának. (Előttük uralkodott.)

A közelkorú, hiteles legendaváltozatok – az ún. Kis és Nagy Legenda – egyike sem szól koronaküldésről.

b) III. Ottó német-római császár udvari történetírója, Thietmar (Theotmar) von Merseburg Szt. Istvánról – ő még Vajk néven említi – azt írja, hogy II. Szilveszter pápától „coronam et benedictionem coepit”, azaz, szó szerinti fordításban: „koronát és áldást kapott”. Ez a kifejezés azonban, amint Váczy Péter kimutatta, nem azt jelenti, hogy tárgyi mivoltában küldött volna koronát a pápa, hanem azt, hogy a római egyház képviselőjében hivatalosan is érvényesnek ismerte el Szt. István (Vajk) királyságát.

4.) ... hogy hiányzik négy apostol a Koronáról, amelyek az „eredetileg” hosszabb keresztpántok alsó részén helyezkedtek volna el.

Tudnunk kell:

Az aranyműves kutatócsoport – vezetője Lantos Béla, tagjai: Csomor Lajos, Ludvig Rezső, Poór Magdolna – már 1983-ban kimutatta, hogy a keresztpántokon eredetileg is nyolc apostol szerepelt. Ezt a megállapításukat a csakis alul lévő gyöngydrót-lezárásra – keresztbefutó gyöngydrót-merevítés feljebb, két-két apostolkép között sehol sem szerepel! –, illetve a keretelő gyöngy-drágakő sorozat sajátos, kifejezetten ilyen alapon indokolt elosztására alapozták.

5.) ... hogy a felső Pantokrátor – (magyarul: világmindenségen uralkodó) képet utólag „durván átverték a kereszt csapjával”.

Tudnunk kell:

Az 1880-ban Ipolyi Arnold püspök, akadémikus vezetésével lefolytatott több napos Korona-vizsgálat során fényképfelvételek is készültek a Koronáról. (Ezek üvegnegatívjai és a róluk készült

nagyítások ma a Nemzeti Múzeumban vannak, de ezt a kivételes jelentőségű dokumentációt a mai napig nem tették közzé értékelhető formában!) Az egyik felvétel tanúsága szerint ekkor leszerelték a keresztet a Koronáról, és így láthatóvá vált a Pantokrátor-kép közepén lévő lyuk. Ez nem fűrt, hanem hengeres szerszámmal kiütött, szabályos kör alakú nyílás, amelynek a széleit szakszerűen felperemezték. Erre a jól rekonstruálható műveletre csakis a zománcozás megkezdése előtt kerülhetett sor. Utótagos fűrés esetén a zománckép súlyosan sérült volna – ennek nem látjuk jelét a mostani állapotban –, és a lyuk szélén a sorja nyomaival kellene találkozunk.

6.) ... hogy a magyar Szent Korona alsó részét Dukász Mihály bizánci császár (uralkodott 1071 és 1078 között) küldte I. Géza magyar királynak (uralkodott 1070-től 1074-ig).

Tudnunk kell:

A Dukász-kép nem fér bele a mögötte lévő foglalatba, ami egyértelmű jele annak, hogy nem tartozik a magyar Szent Korona eredeti képanyagához. Másodlagosan, szögeccsel erősítették a mögötte lévő oromzat hátlapjához, továbbá a keresztpánthoz. A helyén eredetileg – feltétlen hitelű, közvetlen látványélményen alapuló leírás szerint – a „Szűzanya” képe volt. Ez a híradás, Révay Péter koronaőr 1613-ban közzétett beszámolója kijelentő mód jelen időben fogalmaz, így semmi okunk nincs kételkedni benne, hogy a Dukász-kép ekkor még nincs rajta a Koronán. Első említésével 1790-ben találkozunk, így a képcserére – kizárásos alapon – az 1784 és 1790 közötti időszakban kerülhetett sor. (1784-ben vitette ki az országból törvényellenesen a Koronát II. József, és ettől kezdve egészen hazahozataláig, 1790-ig semmit sem tudunk róla.)

7) ... hogy Szt. István nem láthatta, illetve nem viselhette a fején a magyar Szent Koronát.

Tudnunk kell:

Az a feltételezés (nem tény!) azon a másik feltételezésen alapul, hogy Dukász Mihály képe eredetileg is rajta volt a Koronán. Ilyen alapon jelenthetnénk ki, hogy az 1071-ben trónra lépő bizánci császár valóban nem küldhetett koronát az

1038-ban elhunyt magyar királynak. Láttuk azonban, hogy a Dukász-képet másodlagosan, még hozzá egészen késői időpontban szerelték fel a Koronára, így datálási szempontból semmiféle jelentősége nincs. Ilyen módon természetesen annak sincs komolyan vehető akadálya, hogy Szt. István láthatta, illetve fejére tehetette a magyar Szent Koronát. (Ez a kérdés független attól a fentebb, 3. pontunkban már érintett, itt és most bővebben ki nem fejthető kérdéstől, hogy ha kapta, kitől kapta, netán saját elődeitől örökölte, esetleg 1000-ben Rómából csak visszakapta.)

8.) ... hogy a grúziai Khakuli triptichon (Tbiliszi, Grúz Nemzeti Múzeum) Mária-képe azonos a Révay Péter által említett, koronánkon eredetileg a Dukász-kép helyén szerepelt Szűzanya-képpel.

Tudnunk kell:

A grúziai képet jól láthatóan a szembenézeti bal oldala felől kurtították meg – ívesen keresztülvágva a feliratát –, hogy beleférjen jelenlegi foglalatába. A felirat pontosan rekonstruálható, és a triptichonról (három részes szárnyasoltárról) szóló, grúz szerzőktől származó közlések ennek alapján azonosítják az eredeti kurtítatlan mű témáját így: „Angyali üdvözet a kertben”. Pontos mérésekkel igazolt tény, hogy koronánk Szűzanya-képének foglalatába a grúziai zománckép – amelynek művészi színvonala egyébként mélyen alatta marad a koronánkon szereplő eredeti képek színvonalának! – a jelenlegi formájában sem férne bele.

9.) ... hogy a magyar Szent Koronán ma ugyanazok a képek szerepelnek, hiánytalanul, amelyek készítése idején rákerültek.

Tudnunk kell:

Nemcsak a Szűzanya-képet cserélték le 1613 és 1790 között, hanem a másik két uralkodó-képmás – a „Kón”, illetve a „Geóbitzász” feliratú – is utólag felszerelt kép a koronánkon. Ez a tény perdöntő súlyú készítés-technológiai, illetve viselet-történeti adatokkal igazolható. (Az utóbbiak Bradák Károly kutatási eredményei.) Ugyanígy tényként kell tudomásul vennünk, hogy az elülső Pantokrátor-kép mögül hiányzik egy apostol-képmás. Itt – bizonyos jelekből következtethetően – eredetileg Szt. Bertalan zománcképének kellett

KÖZÉPKOR

lennie, ma azonban csak egy ARTHOLO betűsorból álló felirat helyezkedik el a foglalatban.

10.) ... hogy a magyar Szent Korona csak jelképesen működik.

Tudnunk kell:

A Magyar Szent Korona, a beavató koronák típusába tartozván, nemcsak jelképes, de valóságos működésűnek is tételeződik. A magyar közjog, amióta csak adatokkal rendelkezünk felőle, mindig ilyenként kezelte. Ezért nem lehetett helyettesíteni semmilyen más uralkodói fejdísszel, s ezért nem lehetett jogérvényesen magyar király-

nak tekinteni, akit nem vele koronáztak. A magyar Szent Korona valóságos működésével kapcsolatban ma már konkrét kutatási – mérési, illetve folyamat-rekonstruálási – eredményekről is beszélhetünk. Ezek további pontosítása összehangolt (bár hivatalosan nem támogatott) kutatási program keretében folyik.

Szolgáljon ez az összefoglalás minden olyan becsületes és jó szándékú embertársunk – laikusok, szakmabeliek, spontán érdeklődők és gyakorló politikusok – tájékoztatására, akinek alkalma nyílik állást foglalni a magyar Szent Koronával kapcsolatos kérdésekben.

HAJNAL GYÖNGYI

Adatok a magyar szakrális örökség felderítéséhez

Tartalom

Bevezető gondolatok

A szakrális örökösödés alapelvei

A családi képviseleti képesség

A szakadás nélküli folytonosság

A korona egysége

A királyi vérvonal halhatatlansága

Az apostoli képviselet

Az ellencsaládok

Bajor Gizella

A Gizella-i út Bajorországba vezet,
avagy Árpád-házi Szent Erzsébet házassága

Végszó

Felhasznált irodalom

Bevezető gondolatok

Az uralkodói házasságokról általában pátosszal vagy a csalárd szövetség sejtelmével gondolkodunk. Ez a szemléletmód személyes életünkből fakadó elképzeléseken és előítéleteken alapul nem pedig a szokások és rendszerek megfigyelésén, illetve megértésén. Tudomásul kell vennünk, hogy a mai emberértelmezés jelentős mértékben eltér attól a sok évszázadon át megtartott szokástól, amely nem az ember felhasználhatóságából, hanem teremtettségének megismeréséből indult ki.

Ez számított az értékelés általános alapjául. Az egyén ekkor hordozójává válik önnön személyét meghaladó, egyetemes értékeknek. Különösen igaz ez a társadalom kivonatos állapotát megjeleníteni hivatott nemesség esetében, akik egyéni életükön kívül legalábbis a nemzetiségükre jellemző általános vonatkozásokat hordozzák. Érthető tehát, hogy gondosan kell szemlélnünk a nemesi házasságkötések szokásrendjét, módját, okát és eredményeit.

Írásomban kiemelek néhányat az Árpád-házban létrejött házasságkötések közül. Célom, felhívni a figyelmet arra, hogy nemzetünk felelősségének valóságos mivolta jelentékeny mértékben különbözik attól, amely a mai közgondolkodásban van jelen. Lényeges átgondolnunk álláspontunkat, mivel ezek a felelősségek évszázadok, vagy évezredek során sem évülnek el. Éppen úgy meghatározzák a jelen élet hétköznapjait, mint a valamikor volt korábbiakat.

A szakrális örökösödés alapelvei

Mindannyian tapasztaltuk már személyes életünkben, hogy fontos szerep jut a családi értékek, hagyományok, sok esetben még a név továbbvitelében is. Ennek az indíttatásnak a belső lényege

az egy emberi életidőt meghaladó, maradandónak szánt értékek védelme, megőrzése. Ez a szemléletmód azonban nem korunk találmánya, oly annyira nem, hogy éppen kivesző félben van a társadalom bizonyos rétegeiben. A történelemben az Isten által teremtett embernek joga és felelőssége bizonyos mértékű hatalom gyakorlása, mivel teremtettségében meghalad minden más létezőt ebben a világban.

A nemesi családok esetében ez a felelősség még nagyobb, miután népeik létének alapelveit, esszenciáit, legbelső lényegét hordozzák. Saját egyéni mivoltuk tehát teljesen alárendelődik ennek a társadalmi feladatnak. Az egyes családokba született gyermekek felnőttként tovább viszik az elődeik által is hordozott minőségeket. A feladatuk azonban nem csupán a megőrzés, hanem a társadalomban való megújulás időről-időre való elindítása és figyelemmel tartása. A nemesség feladata tehát az adott népcsoport leszármazásból adódó létfeladatának és a jelen helyzeti világban való megformálódásának egyesítése, azaz a nemzet térben és időben való egyesítése generációról generációra. Az e feladatot vinni hivatott és vinni képes családok azonban nem önkéntes jelentkezés alapján szerveződnek, hanem teremtői kijelölés alapján.

A teremtői kijelölés pedig kétféle lehet. A világ mozgásának rendjéből tudjuk, hogy a Föld fejlődésének szakaszaiban világhónapokat és világeveket jelölünk meg, amikor is egy világhónap 2160 földi évet, míg egy világev 12x2160, azaz 25.920 ≈ 26.000 földi évet jelent. Minden világhónap elején a teremtett világban megjelenik egy olyan személy, aki hordozza és mintegy kinyilatkoztatja az elkövetkezendő 2160 esztendő körülményrendszerét, amelynek keretei között, meghatározott rendben, az emberi lény által teljesítendő megmértetések megélésre kerülnek majd. Személye egyfajta világító toronyként is felfogható, mivel felmutatja azt az irányt, amelynek követése esetén sikeresen juthatunk túl a világhónap jelentette kihívásokon. E személy által való isteni kinyilatkoztatásban tehát, egyszerre van jelen a helyzet megállapítás és a sikeres út reménysége. A jelenleg a végéhez közeledő Halak világhónap kezdőpontjában egykor, szintén megjelent az **indító kinyilatkoztatást hordozó személy. Jézus Krisztus** életútjának vizsgálatakor láthatjuk a Ha-

lak világhónapjára jellemző erkölcsi és gondolkodásmód béli kereteket. Személyében pedig tapasztalhatjuk a remény, a helyes út kinyilatkoztatását. A jézusi időszakot a mával összekötő időszakban a kinyilatkoztatás egyrészt az **apostolok útján** él tovább, másrészt pedig olyan **nemesi családokban**, amelyek emberi köntösben, fizikai létükkel folyamatosan megjeleníteni képesek a Jézusi kinyilatkoztatásnak, az adott kisebb időszakra, azaz egyes emberöltőkre eső vonatkozásait.

A családi képviseleti képesség

A **családi képviseleti képesség** a vér útján örökölődik, első sorban apáról fiúra, másodsorban pedig anyáról hetedíziglen lappangva, leányaiban a hetedik szülött leszármazott fiúban. A szakrális társadalmak uralkodóházainak ez a képviseleti képesség minden esetben megadatik. A **szakrális dinasztiák kivétel nélkül rendelkeznek vérségi hasonlással a kezdeti kinyilatkoztató személyhez**. Ez a kapcsolat lehet egyenes ági leszármazási vagy mellékági származás. [Utóbbit abban az esetben szokás figyelembe venni, hogyha nincs egyenes ági rokon, vagy az idő előtt eltűnik, esetleg meghal. Egy szóval feladatának beteljesítésére képtelen helyzetbe kerül!]. A szakrális dinasztiák, népeik vezetőivé emelkednek és olyan istenes életvitelhez szükséges közeget formálnak nemzet-társaik számára, amelyben azok egyéni és közösségi emelkedésükben egyszerre alakulnak egyre inkább **Emberré**. Az így létrejött államok irányítója szükségszerűen szakrális vezető, aki a dinasztiának leszármazottja. Az ilyen személy tehát Isten akaratából és annak akaratát képviselve uralkodik. Ez a minőség általa, népében is megjelenik. A szakrális uralkodó által képviselt kinyilatkoztatás rész kisugárzik és átjárja a nemzet egészét. Az uralkodó mellett álló nemességnek hasonló a származása az esetleges királyéhoz. Ne gondoljunk feltétlenül szoros rokoni szálakra. Teljes érvényűnek tekintendő az a vonal is, amelyben akár sok emberöltőnyi a leszármazási távolság az uralkodót adó családhoz képest. Az uralkodó személyének dinasztikus folytonossága a kezdő kinyilatkoztatásnak szakadás nélkül való képviselése okán elsődleges fontosságú! A dinasztikus folytonossági elvek önmagukban meg-

tartó erőt és nem átformáló erőt képviselnek. „**Rex qui nunquam moritur**”, azaz „A király, aki sohasem hal meg”. Három olyan alaptételt ismerünk, melyeknek megléte jellemzi a szakrális királyság meglétét, ezek az alábbiak:

- 1., A dinasztia megfelelő ágának, szakadás nélküli folytonossága.
- 2., A korona helyzetének világi értelemben értelmezett és képviselt egysége.
- 3., A királyi család, illetve vérvonal halhatatlansága.

A fent leírt három alapelv számos esetben összemossódik. Kutatásuk megkívánja a bölcselkedőnek inkább helyzetfelismerő, a józanésszel alkalmazkodó természetét, mint a bölcséleti szabályszerűségekhez mereven ragaszkodó voltát. Mindazonáltal szükséges külön-külön körbejárni a három megállapítást, hogy beláthassuk működésük szempontjait.

A szakadás nélküli folytonosság

Az uralkodói jog a születés, azaz a **vérségi leszármazás** alapján öröklődik apáról fiúra, avagy anyáról hetedízigen lappangva leányaiban a hetedik szülött leszármazott fiúra. Az uralkodói cím nem, hanem csak a lehetőség örökíthető. Az „uralkodói lehetőség” megjelölés alatt itt azt értjük, hogy az atya leszármazási vonalában a lehetséges fiú örökösökben megnyilvánuló **személyes alkalmasság** valószínűleg a legidősebb fiúban, de nem feltétlenül benne érhető tetten. Mindenképpen **választást igényel a király személye**, amely választást az atya, az uralkodó javaslatának figyelembe vételével, a **nemesség meghatározott tagjai** tesznek. [Hangsúlyoznunk kell, hogy az említett nemesek is az uralkodói ház által képviselt kinyilatkoztatás rész hordozói! Így van meg a megfelelő természetük, hogy megítéljék a választandó jelölt személyét!] A koronázás alkalmával a beiktatott örökös személyesen is vállalást tesz a család örökének továbbvitele, azaz a kezdő kinyilatkoztatás reá eső részének életfogytig tartó képviseletére. Ezzel megpecsételi saját egyéni életének és leszármazásának, nemzeti örökségének önnön életében való egybeforrását. A koronázásnak természetesen van a leírtakhoz kapcsolódóan jogi és

szerkezeti értéke, de ebben az írásban ezekkel nem foglalkozom. Amennyiben azonban megszakadna az eredeti családi ág, például, nem lenne, vagy meghalna idő előtt az örökös, akkor nem tűnik el, hanem lappangani kezd a család által képviselt minőség. Ekkor **Interregnum**, azaz király nélküli királyság van, vagy idegenházi uralkodó ül a trónon. Létezhet azonban egy olyan megoldás is, amely elő is fordult például Magyarországon Szent István, illetve III. András király halála után is, nevezetesen, hogy a nemesség királyválasztó része megpróbálja megtalálni azt a megfelelő ági örökös, akihez a képviseleti alkalmasság áldása mintegy "átvándorolt" a fő ág kihalása után. Szerencsés esetben ez a jelölt válik uralkodóvá és köti újra a szakadás által okozott súlyos károkat. Hogyha ez nem jön létre valami okból, akkor a dinasztia kihalásával a szerep is elvész és többé nem újítható meg. Megtalálható és újra felvállalható ugyan a világhónap lejárta előtt, de ugyanabban a köntösben már megszűnt létezni, ezért új alapítás válik feltétlenül szükségessé.

A korona egysége

A koronázás alkalmával megjelenő kegytárgy, azaz a korona jelentősége megkerülhetetlen az uralkodói helyzet biztosítása alkalmával. Maga a tárgy képviseli azt az értéket, amely mentén, a teremtői akarat jóvoltából létezik az a nemzet, amelynek szakrális uralkodóját választják és iktatják be általa. A tárgyiasult külsőnek szükségszerűen meg kell jelenítenie ezt a tartalmat. A **szakrális beavató koronázásnál használt koronáknak működési lényege létrehozni a koronázási pillanatokban a közvetlen összeköttetést a teremtői kinyilatkoztatás, a teremtői szféra és a beiktatandó személy között**. Ennek a háromnak az egysége adja végeredményként a szakrális király fizikai világunkban is hatni képes mivoltát.

A királyi vérvonal halhatatlansága

A fentiekből is tisztán érzékelhettük, hogy a **szakrális dinasztikiákban öröklődő belső felhatalmazás újból és újból megnyilvánulni kész**. A családi, azaz leszármazási folytonosság megszakadásával is csupán ezt a megnyilvánulást lehet késleltetni, de megsemmisíteni emberi akaratlanul lehetetlen. Ez a vérvonal halhatatlanságának lényege! A Halak világhónapjában megfigyelhető történelemalakulás-

ra különösen jellemző, hogy bizonyos társadalmi színben is megjelenő erők ellendinasztiákat támasztanak, és akadályozni igyekeznek a szakrális örökítés menetét. Ez a Halak világhónapjának a *végletekig megmérő*, kizárólag a *valódit* és *feltétlenül szükségeset* életben hagyó természetének, várható emberi végkövetkezményei közé tartozik. Az ellendinasztiáknak életre hívása azért fontos, mert tudvalevő, hogy az emberi elmének általában véve komoly teremtő ereje van. Sok meggyőzött emberi elme együttes, közös elképzelésen alapuló akarata viszont jelentékenyen formálni képes a világ kerekének forgását, időlegesen hátráltatva akár a teremtői akarat menetét is. Ez az állapot, noha pillanatnyi, de számtalanszor ismételhető. Az egyes így kapott káprázati pillanatok azt hiteik el a szemlélővel, hogy a valódit látja, és hogyha elég ügyes a folyamatot irányító erő, akkor a pillanatok sűrű ismétlése révén a látszatot a figyelő egyén teljes életidejére kitolhatja. Az így elkápráztatott személy pedig hűséget kezd érezni az igazinak vélt minőséghez és feltétlen lojalitását mások számára is erejét teljes mértékig latba vetve képviselni is kezdi. Így nem csupán másokat tovább kápráztat, hanem az elkövetkezendő generációknak is ezt az értékítéleti példát adja át. Ez a folyamat pedig addig tart, amíg meg nem születnek azok a személyek, akiknek egyéni teremtésükénél fogva olyan szemük van a valódira, amely a korábbi minta ismétléseivel nem káprázatható el. Ezek a személyek pedig természetükénél fogva visszaalakítják a korábbi káprázati élményt a valóság tényleges élményévé. A Halak világhónapjában törvényszerűen ezek a megjelenések nem a világhónap elején, sem a középső, hanem a végső időkben válnak szükségessé. Ez a tisztított szemléletmód ad lehetőséget a világhónapban elkápráztatott, szakralitását megújítani akaró népnek, hiszen a dinasztikus vállalásoknak eleget tenni képes nemesség és a szakrális vezetést ellátni tudó család megjelenése a nép személyes szakralizálódásának a függvénye. A királyi vérvonallal halhatatlansága egyrészt az egyenes leszármazás útján, más részben viszont a népben való feloldódás, lappangás majd újra kikristályosodás révén válik valósággá.

A családi képviseleti képesség az elvi és valóságos alapja is az európai szakrális dinasztikák működésének. Családfáik kutatásakor, tetteik értelmezésénél kiemelt figyelmet kell fordítanunk ennek a szempontrendszernek, nélküle ugyanis félő, hogy komoly téveszméket gyártunk, amelyek-

re csökkent valóságtartalmuk miatt kevésbé lehet szüksége bármelyik társadalomnak is.

Az apostoli képviselet

A világhónap kezdő kinyilatkoztatását nem csak vérségi alapon lehet megjeleníteni, hanem a kezdeti kinyilatkoztató személy köré rendeződött más, vele nem vérrokon személyeken keresztül. Jézus Krisztus esetében ezek a személyek, a tizenkét apostol. Az ő személyes hatásuk a kinyilatkoztatásban az eredendő emberi alap, azaz Jézus Krisztus személyes kisugárzásának, fényének az egyes apostoli emberi életútja során való tovább erősítése. Ez egy afféle rezonóri feladatkör. Az apostoli képviselet, tehát felerősíti és egyéniesíti [Ki-ki saját apostoli minőségének megfelelően!] a Jézusi üzenetet a Halak világhónapjának elején. Ennek a tizenkét színre [A tizenkét tanítvány okán lesz tizenkettő!] bontott jézusi üzenetnek a hatása szándékoltan elér egészen a világhónap végidőszakáig. Mindazon intézmények, amelyeket ezen apostoli képviselet mentén hoznak létre, ehhez az alaphoz kénytelenek alkalmazkodni. Feltétlenül ilyennek kell tekintenünk a római egyházat. Innen táplálkozik az a melléállási, segítségnyújtási, együttműködési akarat, amely léptenyomon tetten érhető például az Árpád-házi királyok alatt. A római pápa széke vérségi alapon tehát nem öröklődhet, mivel a hordozni kívánt minőségben nem a személyes ráteremtettség a meghatározó, hanem az egyéni tisztségnek való felvállalása, korábbi, az egyetemes emberi értékek felmutatását tartalmazó, életutat követően. A pápai szék, mint a római egyház fejének, azaz Szent Péter feladatának mindenkori hagyomány folytatója, valódi üzenet őrzője. Létjogosultságot, az apostoli hagyományozás útján nyer. Működésében őrzi a reá jellemző apostoli üzenetrészt a világhónap kezdetén megjelent jézusi üzenetből. A téma ismert kutatója, Ernst Henry Kantorowitz, a *Király két teste* című munkájában, a következőképpen példázza, az általa egyházban jogos halhatatlan örökítésnek nevezett tételt:

'... The chapter can have no predecessor or successor, because the chapter is perpetual, and every one is in being, and cannot die, any more than a convent or commonalty; thus the chapter which was, and the chapter which is existing at present, are the same

chapter, and not different thus the same chapter cannot be a predecessor of itself, for a thing cannot be predecessor or successor to itself...' (E. H. Kantorowitz: *The King's Two Bodies – A Study in Medieval Political Theology*; pp.314.)

„... A káplán nem rendelkezik elődökkel sem örökösökkel, mert a káplánság örök, és bárki, aki betölti azt, csupán szerzetesként, avagy közemberként halhat. A káplán, aki volt és, aki létezik a jelenben, ugyanaz a káplán, nem különbözik, mivel ugyanaz a káplán nem lehet elődje saját magának, ahogyan egy dolog sem lehet eredője, vagy örököse önmagának...” (A szerző fordítása)

Tisztán érzékelhető, hogy az apostoli alapon való képviselőletkor, az adott kinyilatkoztatás résznek megőrzése, konzerválása tapasztalható. Ennek a helyzetnek azonban van egy komoly hátránya. Ez pedig a fizikai valóságban történő, a világhónapi változásokkal szembeni rugalmatlanság, illetve az azokra való személyi befolyás hiánya, amely állapot a tisztség eredőjéből fakad. Ennek ellensúlyaként rendre életre hívtak a pápák egy uralkodó házat, hogy az világi erejével támasztékul szolgálhasson, hiszen a szakrális uralkodók egyszerre voltak egyházfők és világi vezetők is, az isteni kinyilatkoztatás képviselőletében vállalt tisztségüknel fogva. A római egyházfő ezt próbálta a maga esetében is erőltetni, már nem sokkal az egyház megalapítását követően is, amikor a Római Birodalom spirituális vezetését vette idővel át. Annak világi összeomlásával pedig, életre hívta a Karoling dinasztiát és később annak mellékágait, hogy néhány évszázad elteltével azokat emelje hatalmi helyzetbe. Létrejött tehát a német-római császári feladatkör. Ez azután visszahatott Szent Péter székhelyére is, és ebből egy folytonos hatalmi harc alakult a német-római császárok és a pápák között, arról, hogy ki legyen, aki felette állhat a másiknak, illetve, hogy ki legyen, aki kinevezheti a másikat. Ez a kapcsolat egymásra utaltságot és nem egymás kiegészítését eredményezte. Évszázadokon át az egyik szükségszerűen megalázta a másikat, sőt számtalan esetben vérét is ontotta a legyőzötteknek, hogy annak helyébe azután saját lekötelezettjét ültethesse.

A világhónap végén összegzést kell majd adnunk a 2160 év alatt tanultakból és meg kell tudnunk határozni a végső idők helyes megélésének mód-

ját. A már idézett neves tudós, E. H. Kantorowitz a következő módon foglalja össze a téma megismerésének szükségességét a mai szemlélő nézőpontjából:

'...to investigate the emergence of some of the idols of modern political religions merely on account of horrifying experience of our own time, in which whole nations, the largest and the smallest, fell prey to the weirdest dogmas and in which political theologisms became genuine obsessions defying in many cases the rudiments of human and political reason...' (E. H. Kantorowitz: *The King's Two Bodies – A study in Medieval Political Theology*; pp. 15.)

„...megvizsgálván néhány, a modern politikai hitrendszerben felbukkanó hamis bálványképet, amelyek megjelenését egészen egyszerűen korunk szörnyűséges mivoltának számlájára tudom csak írni, amelyben egész nemzetek, a legnagyobbak és a legkisebbek is, áldozatul esnek a leghátborzongatóbb dogmáknak, és amelyekben a politikai teológia vált hiteles lidércnyomássá akadályozván sok esetben a tiszta emberi és politikai rendre vonatkozó alapismeretek közismeretűvé válását....” (A szerző fordítása.)

Beláthatjuk, hogy milyen fontos megismernünk a földi létviszonyok közötti hatalomörökítésnek eddig megjelent formáit és azok tanulságát. A nemesség családi kapcsolatainak vizsgálatakor szélesebb körben kell gondolkoznunk, mint az egyes házasságok, illetve azok emberi légköre. Hatásuk nem a nemesek személyes életét célozza elsősorban, hanem nemzetük sorsát, a történelem alakítását. Mindeközben, ha a házasság a teremtmői szükségesség mentén jön létre, akkor emberi kiteljesedés, boldogság kíséri mindkét fél számára. Ez a személyes boldogság pedig, áldásként hat vissza a nemzet életére is.

Az ellencsaládok

Azok a dinasztiák, akik a szakrális rend ellenében fejtik ki működésüket, felismerhetőek a zavaros eredetről, a kétségbeesett és folyamatos önigazolásról, erkölcsi tisztázatlanságról és azokról az emberi lelkekben okozott feloldatlan válságokról, amelyek az általuk vezérelt nép körében tapasztalhatóak. Örökítési folyamataik kizárólag apáról fiúra történnek. Nem ismerik az anyai jogú örökítést, és nem is követik azt. A dinasztikus folytonosság szakadásával egyéni érvényesülési

érdekek mentén kerül utód a kihalt család helyére. Ekkor természetesen nem tapasztalunk mást, mint a szerep visszásságaiban felőrlődött emberi család megsemmisülését és egy, a helyzetben saját rátermettségét igazolni kívánó másik feltűnését. Ebben a helyzetben rászületettségről nem beszélhetünk. Egyéni vállalkozás útján kerül az új uralkodó és családja a kiváltságos helyzetbe. Nagyon nehéz, ugyan, de láthatunk arra történelmi példát, hogy egy ilyen helyzetű család sikeresen nő fel az általa vállalt feladathoz. Példaként hozom azokat a normann hódítókat, vezető arisztokratákat és családjaikat, akik legyőzván Mercia nemesi kelta családját, helyükbe ülve, a többi kelta uralkodó segítségével, tökéletesen alkalmazkodni tudtak a helyi örökséghez és két generáció alatt méltó folytatóivá váltak az öröknek. Komoly emberi és politikai teljesítménynek mondható mindez.

Érdekes tudni azt is, hogy Atila hun-magyar király a híres Catalanuumi ütközetben kizárólag afféle ellencsaládok által vezetett seregekkel ütközött meg! (Karoling, Welf, Meroving, Száli) Ez volt az első olyan összecsapás a történelemben, amely az ellencsaládok kimondottan leigázó, megsemmisítő akaratából fakadt a szakrális dinasztiákkal szemben. Vereséggel zárult ugyan, de egyértelműen felvetette az emberi érzelmek és értelem szándékos világi torzító hatását a világhónap-meghatározó kezdő kinyilatkoztatás erejében.

Bajor Gizella

Példáink között elsőként tekintsük Bajor Gizellának, Szent István királyunk feleségének családját. **Gizella a bajor hercegi ház leánya**, Gizellát és nővérét egyaránt apácának neveltette a család. Ifjabb fivérük is egyházi életre szánta magát. Másik bátyja, IV. Henrik néven bajor herceg, míg II. Henrik néven német-római császár lett. Tudjuk, hogy az uralkodóházak esetében az egyik legfontosabb kérdés, hogy hogyan és kinek a személyén keresztül örökösi a család által megfogalmazott emberi és társadalmi minőséget. Ha egy uralkodóház utódát nem világi életre szánja, abban bizonyosan van valamiféle jól megfontolt szándék, amely felülírja a nemzet világi és ugyanakkor a család megmaradási érdekeit is. Az egyéni cselekedetek jellemzik azt, aki elköveti őket. Az egyes uralkodó családok tagjainak tettei, uralmuknak

milyensége, meghatározza a teljes család sorsának alakulását. Ez pedig nem csak a hatalom gyakorlásának lehetőségét veszi el, avagy éppen biztosítja, hanem a családtagok egyéni állapotát is befolyásolja jótékony, vagy kevésbé jótékony irányba. **A német-római császári minőség a Kr. u. 1000 körüli időszakra oly annyira telítődött az elkövetett zavaros erkölcsű cselekmények lenyomatával, hogy családi erővel ezeket feloldani már nem lehetett.** A feloldatlan helyzetek az irányított társadalom különböző szintjeire is tovább gyűrűztek. Megoldást az adódó nehézségekre, a mindenkori császárt koronázó római egyházfő sem tudott adni, mivel saját egyházában, az ottani körülmények között hasonlóan súlyos helyzetbe került. A német-római császári trónt birtokló család kihalása [Madarász Henrik – Nagy Ottó – II. Ottó – III. Ottó dinasztiája 1002-ben kihalt!], a nyilvánvaló erőszakosságnak, kegyetlenségnek, azaz alkalmatlanságnak okán, törvényszerű és könnyen belátható következménynek mutatkozott akkor. Az emberi hanyatlás bizonyos európai társadalmakban, már generációkkal korábban megfigyelhető. Ezek a családok általában indoeurópai hagyományokat őrző társadalmak meghatározó nemzetségei voltak. Ilyen volt például az alábbi néhány uralkodóház: Burgundi, Hohenle, Welf, Capeting, Száli, Spoleto. A sorba kíváncozna még a Karoling dinasztia is, mint, amely a német-római császári trónt legtovább és legtöbb alkalommal birtokolta, de ebben az esetben olyan uralkodókra is hivatkozunk, akik a dinasztiaalapító Nagy Károlynak sem vérvonalát, sem pedig tetteit nem osztották. Külön kell vennünk Karoling megjelöléssel Nagy Károly örökösait és Karoling helyettesekként az oldalági helyetteseket, akik volt, hogy folytatni próbálták a frank király örökét, de volt olyan eset is, amikor éppen, hogy átalakító, megváltó szándékkal működtek. Ilyen volt II. Henrik német-római császár (1002/1014-1024) is, aki Bajor Gizella magyar királyné édestestvére volt. Érdemei voltak ugyan, de már csak a székéből adódóan is, súlyos hibái szintűgy. Sajnálatos módon a családfa kutatók nélkül ugyanis csupán vélt családi kapcsolatok alapján állapítottak meg rokonságot Nagy Károlyhoz viszonyítva, így kaptak egy hozzávetőlegesen egyenes leszármazási táblát, ezt ma általánosan Karoling dinasztia néven illetik. Érdemes megismerünk a híres-neves frank uralkodóház tényleges múltját.

A **Karoling dinasztia** önmagában véve is zavaros. Nagy Károly nagyapja Martell Károly, apja Kis Pippin, akiktől a frank királyi széket örökölte 768-ban. Martell Károly úgynevezett majordomus volt a frank birodalomban. Hagyományosan a Meroving dinasztíát tartják az első, mai értelemben vett, francia uralkodócsaládnak, akik természetesen nem kevésbé zavaros eredettel rendelkeznek. Tagjai 476 és 750 között uralkodtak. Az utolsó időkben az ebből a családból származó királyok bábkirályok voltak, akiket majordomusaik. (udvarnokaik) mozgattak, és végül buktattak is meg, amikor már nem volt szükség a Merovingok felelősségelhárító szereplésére. Tegyük egy kis kitérőt a néhány generációval korábbi múltba, hogy kellőképpen átláthassuk a Merovingok végleges eltűnésének okát és a helyébe lépő Karoling-ház életre hívásának magyarázatát.

Martell Károly nagyapja I. Pippin (A sorszám itt kizárólag azt jelenti, hogy ő volt az első Pippin nevű családtag, mivel királyi széke nem volt!), aki II. Chlotar Meroving király tanácsnoka és az austrasiai királyi palota majordomusa volt. Leányának és Arnulf metzi püspök fiával kötött házasságából származott II. Pippin, aki 687-től az első frank uralkodó. Fia többek közt Martell Károly és dédunokája Nagy Károly, aki a Karoling dinasztia ősatya. II. Pippin személye kiemelten fontos! Könnyű elsiklani felette, mivel a késői leszármazott Nagy Károly sokkal nagyobb hírnévnek örvend. A Karolingok színrelépése, azonban egyedül neki köszönhető, illetve annak az akaratnak, amely belőle frank királyt csinál a semmiből.

A Kr.u. VI. század végén a római birodalom megsemmisülésével a megszabadult, eredetileg kelta népcsoportok által lakott területeken, feléledt az igény az ősi keresztényi alapok helyreállítására. Új egyház látszott szerveződni, melynek világi védőbástyái a még életben maradt kelta uralkodóházak tagjai voltak. Látszólagosan uralkodói házuk később a Meroving dinasztíában figyelhető tovább, legalábbis a római egyház egyetértése mellett. A Merovingok a hétköznapi élet szintjén kezdték egyesíteni a hagyományában, de már szórványban élő kelta néptörödékeket. A mímelt spirituális újjáéledésnek megvoltak a kezdeti sikerei, de miután a Merovingok is egy áldinasztia voltak, néhány emberöltő alatt ez a folyamat elbukott. A római birodalom idején erejét gyűjtögető

római egyház úgy tűnt, hogy komoly vetélytársat látott ebben a családban. Figyeljünk fel azonban arra, hogy a korban olyan gyakori életvesztések, eltűnések, tényleges meggyilkoltatások nemigen érték el ezt a családot. Pedig ez a kifelé mutatott képhez társítható, szakrális családok esetében egyre nagyobb méreteket öltött, egészen addig, míg Szent István korára általánossá vált. A Pápaság világi stabilizáló erő nélkül, amelyet a Római Birodalom urai jelenthettek, nem is vállalkozhatott arra, hogy felvegye a versenyt régi-új ellenfeivel, a szakrális királyokkal. A „Meroving ötlet” azonban nem volt sikeres, mert a szakrális uralkodóházak – átlátván a szitán – nem közeltek lényegi szinten és így a beágyazni kívánt frank család, megsemmisítésre ítéltetett. A pápa kitalált hát magának egy új dinasztíát, amely erővel átveszi a Merovingok világi erőinek örökét. A hagyaték jobbára a földre korlátozódott, hiszen akié az ország, azé a hatalom világi és spirituális értelemben egyaránt. A Meroving uralkodók elfogadták a pápának azt a kérését, hogy hívja életre az úgynevezett majordomus-i feladatkört. A majordomusok, azaz az udvarnokok tanácsadói, jószágigazgatói feladatokat, jogkört is kaptak idővel. Így lehetett, hogy a Meroving dinasztia utolsó idejében javarészt az ő hatásuk érvényesült, mint feltétel, a pápa megbékítését és a római egyház megújódását biztosítandóan. Az egyház terve a hatalomba való beletanulás helyett a hatalom erőszakos átvétele volt. II. Pippin származása révén és személyiségében is a legalkalmasabbnak bizonyult a terv véghez vitelére. Képzést nagyapjától Arnulftól kapott, aki a pápa bizalmasaként tevékenykedett és hitte, hogy tettei a jövő „egészségebb” kereszténységét szolgálják. Felnőttként, Pippin a megmaradt római politikai befolyása révén, cseppnyi katonai segítséggel trónra került és ettől a pillanattól hivatalosan is felesküdtött védője a római egyháznak. Ezt utódai sem felejtették el megerősíteni. Nagy Károly édesapja, Kis Pippin is így tett. Amíg a pápa térítőivel tartott hadjáratot szerte Európában, addig Pippin katonái segítségével szerzett érvényt a „szent fejlődésnek”, ahol a pápa nem járt sikerrel. Nem meglepő tehát, hogy amikor a pápa német-római császári koronát első ízben szeretne volna egy világi uralkodó fejére helyezni, akkor a már jól bevált uralkodócsaládra esett az egyhangú választás. A pápa kifejezésre

juttatta, hogy Pippin Isten kegyelméből uralkodik, ezen oknál fogva neki és családjának örökletessé tette keresztény monarchiáját. Természetesen elvárta ezek után a mindenkori pápa, hogy a hivatalosan szakrális dinasztiaának titulált család folyamatosan katonai segítséget nyújtson. Pippin ezt követően, kolostorba záratta az utolsó Meroving királyt és a helyébe ült. Hatalmát a római egyház tette feddhetetlenné. Kialakult a római típusú új vallási egység és mellé a politikai egyetemesség.

Nagy Károly Karoling dinasztiájának alapját, azonban ez a mondva csinált szakralitás terhelte a kezdetektől. A kitalált dinasztia semmilyen természetes érési folyamaton nem ment keresztül, mint azt a fentiekben láthattuk. Az emberi vágy és képzelet szüleménye volt csupán. A család terhei a nem megfelelő rászületés miatt egyre nőttek. Egyre gyakoribbak lettek a fő és mellékági leszarmazottak között a testi, illetve szellemi hátránnyal születettek. Ezek java része apáca és szerzetes lett, hogy a világ elől el lehessen titkolni fogyatékoságukat. Más rátermettebb uralkodóházak képviselői rendre megpróbálták feloldani ezt a tragikus helyzetet.

Bajor Gizella nagyapja, a Karoling házból mellékágon származó I. Henrik német király. Második fia II. Henrik néven bajor herceg lett, akinek második leánya Gizella. Édesanyja származása különösen fontos, mivel nagynénjéről tudjuk, hogy I. Ottó német-római császárnak lett felesége, a lengyel-hun családból származó Adelheid. II. Henrik felesége, Burgundi Gizella lett, aki anyai ágon szintén ennek a családnak a sarja. Bajor Gizella tehát egy felől rokona az aktuális császárnak, de legalább annyira rokona az Adelheid-i lengyel-hun családnak. Ez a lengyel-hun család rokonságban áll a Piast-dinasztiát kezdő I. Mieszkóval is, akit igen nagyra tart Szent István és keresi vele a szoros rokoni szálát. (Részletesen bemutatam ezt a kapcsolatot a Szakrális örökösödés Szent István korában és az asztrálmítoszi tér-idő elmélet című könyv lapjain!) Bajor Gizella és István házasságával megerősödik az a hatás, amely visszahatva a császár személyében, illetve személyiségének fejlődésében is megjelenik. III. Ottó császár azonban úgy halt el, hogy lényegi változás nem történt. A pápa utódot keresett, de némi spirituális tűzszünetet is szeretett volna, a nála láthatóan nagyobb szakrális hatalommal bíró uralkodókkal, köztük a

magyar királlyal szemben. Közös egyezségként II. Henrik fiára esett a választás. A német-római császári trónra a fiatal Henrik léphetett. II. Henrik német-római császár személyében, olyan uralkodó került a pápát kiegészítő világi uralkodó székébe, aki erősen törekedett magához ragadni a pápaválasztás jogát és saját szempontjai szerint kívánta átalakítani a római egyház meghatározó posztját. Tervei nem jártak sikerrel, mivel ahogyan ő igyekezett erőszakosan is megsemmisíteni az ellenpárt jelöltjeit, úgy tették amazok ugyanezt az ő általa alkalmasnak tartott személyekkel.

A császár és az őt beiktató római pápa személye és hatalma is szoros kapcsolatban volt egymással. Folytonos kérdésként vetült fel, hogy inkább a pápa legyen-e hatással a választott császári személyre, avagy fordítva. Szent István idejében a császár határozta meg inkább a pápa személyét, mint viszont, amely trónra juttatta később a II. Szilveszter néven ismert pápát.

Jegyezzük meg továbbá Bajor Gizellával kapcsolatban azt a kiváltképpen fontos tényt, hogy unokája annak az I. Henriknek, aki az augzburgi győző. Ahol is sikerült hátba támadni I. Ottó császár unokaöccsének, Konrádnak az általa, a beavatkozásra felkért magyar Lehelt és Bulesut. Házassága tehát vezeklésként is teljes joggal értelmezhető. Legendája sokáig elterjedt volt Magyarországon, Általános tisztelet övezte, még férje halála után is. Egyedül a később hatalomra került Orseoló Ottóval nem talált hangot, aki megfosztotta férjétől reá maradt birtokaitól is. Szentként tisztelte a nép. A római egyház sohasem kezdeményezte szentté avatását. Bajor Gizella nagy hangsúlyú házassága nagy nyomot hagyott a bajor nemességben. Fivére, II. Henrik német-római császár Bamberg néven, várost alapított (1004). Császárságának idején, Bamberget birodalmi székhelynek jelölte ki. Monostort épített, amelyet császárságának vallási központjává tervezett alakítani. A nem sokkal korábban, még Ottó császár által alapított Goslar birodalmi hangsúlyát igyekezett ezzel a lépéssel megszüntetni. Hangsúlyozni kívánta Rómától való függésének gyengülését azzal is, hogy a Rómában használatos és kedvelt bor helyett, sört főzetett a szerzetesekkel és ennek a fogyasztását szorgalmazta. Könyvtárat is berendeztek itt, azzal a nem rejtett szándékkal, hogy komoly szellemi központ alakuljon a városból. Maga II. Henrik is itt, a főszékesegyházban lelt

A Gizella-i út Bajorországba vezet, avagy Árpád-házi Szent Erzsébet házassága

II. Henrik német-római császár uralkodását követően más házból kerültek uralkodók a trónra. A Száli dinasztia leszármazottja, II. Konrád néven lett császár. Bamberg jelentősége átalakult. A város spirituális jelentőségét, az alapítói szándéknak megfelelően, csak több mint kétszáz évvel később kezdte helyreállítani Eckbert. Az egyházférfi bambergi püspökként 1237-ben elrendelte a dóm felújítását. Eckbert annak az Andechs Merániai dinasztiának a tagja, amelynek Merániai Gertrúd is leszármazottja. Egészen pontosan a püspök Gertrúd királyné testvér bátyja volt. Eckbert közbenjárt akkor, amikor András királynak megszületett Erzsébet nevű leánya, a tübingiai udvarnál, mint a bajor hagyatékat az idő tájt uralkodói minőséget képviselő családnál, és beszámolt az Árpád-házi királyleány születéséről. Tudatta az akkor a tübingiai trónt elfoglaló Hermannal, hogy Erzsébet, fiához, Lajos trónörököshöz feleségként választva egyértelműen erősíti majd a társadalmi és egyházi megújulást sürgető érdekek érvényesíthetőségét. Hermann ezt követően kérte asztrológusát, hogy látogasson el András királyhoz, hogy érdeklődjön a magyar uralkodó szándékairól az udvarban. II. András szeretettel látta a küldöttet. Eckbert hamar eleget tett a küldetésnek és haza indult. Thüringiába való visszatérésekor, azt tanácsolta Hermannak, hogy kérje meg feleségül fiának Erzsébetet. Az uralkodó így is tett. András és Gertrúd nagy kísérettel küldte el a néhány éves Erzsébetet, hogy az őrgróf családjában nevelkedjék. Magyar nemes asszonyok és családjaik kísérték a királyleányt a távoli országba, hogy a cseperedő kisasszony kellően magyaros nevelést kaphasson. II. Lajos arcvonásait őrzi a híres bambergi lovas szobor is. A szobor a lóháton ülő Szent Istvánt ábrázolja. Máiig a főszékesegyházban látható. A szent király hagyatékának e fokú megbecsülése rámutat arra, hogy a bajorság igyekezett kapcsolódni az István által elindított nemzetmentő politikához, amely nem csupán a magyarokat szólította egybe, hanem az összes azonos származású népet is igyekezett a közös eredet nyomán megerősíteni.

Erzsébet önfeláldozó élete közismert. Férje halála után, önként vállalt áldozatos élete, máig követendő példával szolgál. Politikusként, anyaként, feleségként és emberként is hozzájárult az európai kereszténység tisztábbá, igazabbá válásához. Megmutatta, hogy a leányban, asszonyban, anyában olyan belső erő és küldetés rejlik, amely alapvető hatással van családjára és uralkodóként, népe üdvözlésére. Erzsébet szentséges élete alapjaiban mozgatta meg és rendezte át a thüringiai szemléletmódot és ez által a tágabb politikai vonatkozásokat.

Végszó

Át kell értékelnünk korábbi gondolatainkat az európai történelem megítélésével kapcsolatban. Meg kell értenünk, hogy ez idáig nélkülöztünk fontos, meg nem kerülhető szempontokat vizsgálódásaink során. A hiány pótlása pediglen pontosan azt a sok kérdőjelet semmisíti meg, amely a valódi értékeket egyre inkább övezi manapság. Alapvető igény az emberi lény lelkében, hogy lássa az igazat, tudja a valót. A Halak világhónapjának idejében azonban minden összekeveredni látszik, mindennel. Csakis úgy különböztethető meg a valódi a hamistól, hogyha saját emberi mivoltunkban teremtünk tisztaságot és eme Isten felé forduló tisztasággal, kezdjük mérni a körülöttünk megnyilvánuló sokszínű világ tényezőit. Önmagunk állandó megtartása az emberi fejlődésben, amelynek végcélja az isteni tervnek reánk eső részének felvállalt, tényleges vitele, elemi szükségszerűség. A tudomány embereinek talán még inkább hangsúlyos ez a szükségesség, mivel más embertársaik hagyatkoznak véleményükre. Szellemi iránymutatói a társadalomnak és így hatásuk sokakat emelhet, vagy taszíthat a teljes reménytelenség és tanácstalanság állapotába.

A fenti gondolatokkal hozzájárulni szándékoztam a tudományos értékelés teljesebbé tételéhez. A dolgozat a Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyeteme elnök asszonyának, Dr. Gyárfás Ágnesnek kérésére készült egyetemi segédanyagként és általánosan közölhető tudományos értekezésként.

E sorokkal szeretném kifejezni tiszteletemet és nagyrabecsülésemet az intézmény alapítójának áldozatvállalásukért és tudományos józanságukért.

Felhasznált irodalom

- Bedeő Pál*: Szentek élete; Pozsony, 1847, 1988.
- Benedek Elek*: Nagy magyarok élete I-II. Anno; 2000.
- Bloch, Marc*: Gyógyító királyok; Osiris, 2005.
- Chadwick, Henry*: The Early Church – The story of emergent Christianity from the apostolic age to the dividing of the ways between the Greek East and the Latin West; Penguin; 1967, 1993.
- Coomaraswamy, K. Ananda*. Idő és Örökkévalóság; Sophia Perennis, Érpatak, 2004.
- Cullmann, Oscar*: Krisztus és az idő – Az őskeresztény idő- és történelem szemlélet; Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2000.
- Dümmerth Dezső*: Álmos az áldozat; Panoráma, 1986.
- Dümmerth Dezső*: Az Árpádok nyomában; Panoráma, 1985.
- Dümmerth Dezső*: Az Anjou-ház nyomában; Panoráma 1982.
- Fehér Mátyás Jenő*. Képek a magyar sámán-inkvizíció történetéből; Kárpátia, Budapest, 2004.
- Fehér Mátyás Jenő*: Középkori magyar inkvizíció – magyar táltos és mágus perek jegyzőkönyvei; Gede Testvérek Bt, Budapest, 1999.
- Fest Sándor*: Skóciai Szent Margittól a Walesi Bárdokig – Magyar-angol történeti és irodalmi kapcsolatok; Budapest, Universitas Kiadó, 2000.
- Forray Zoltán Tamás*: Árpád a papkirály és a mágusok titkai; 1994.
- Fulcanelli*: A katedrálisok misztériuma; Arcticus Kiadó. 2001.
- Gesta Romanorum; ford: *Haller János*; Helikon, 1977.
- Goodrich, Norma Lorre*: King Arthur; Harper Perennial, 1985.
- Gyárfás Ágnes*: Vizek Könyve I-II; MBE, Miskolc, 2006.
- Hajnal Gyöngyi*: Szakrális örökösödés Szent István korában és az asztrálmítoszi tér-idő elmélet; Szatymaz, 2006.
- Hajnal Gyöngyi*: Mérföldkő a Tejúton; Majk; Szatymaz, 2007.
- Ipolyi Arnold – Rómer Flóris – Fraknói Vilmos*: Egyház, műveltség, történetírás; Gondolat, 1981.
- Ipolyi Arnold*: Tanulmányok a középkori magyar művészetéről; Holnap, 1997.
- Józsa László, dr.*: A honfoglaló és Árpád-kori magyarság egészsége és betegségei; Gondolat, 1996.
- Kantorowitz, Ernst Henry*. The King's Two Bodies – A Study in Medieval Political Theology; New Jersey, Princeton University Press, 1957.
- Kézai Simon*: Magyarok Krónikája; (ford.: Császár Mihály), Budapest, Magyar Ház; 1999.
- Kocsis István*: Magyarország Szent Koronája; Budapest, Püski, 2001, 2005.
- Kocsis István*: A szakrális fejedelem; Püski, Budapest, 1999.
- Komoróczy Géza*: Bezárkózás a nemzeti hagyományba; Osiris, 1995.
- Középkortörténeti tanulmányok; szerk.: *Weisz Boglárka*; Szegedi Középkorász Műhely, Szeged, 2003.
- László Gyula*: A „kettős honfoglalás”; Helikon, 2004.
- Lawrence, C.H.*. Medieval Monasticism; Longman, 1984, 1989.
- Lukács Mária*: Árpádházi Mária – Nápolyi királyné és magyar szentjeinek története; Püski, Budapest, 2003.
- Lukácsy Kristóf*. A magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei; Kolozsvár, 1870; Budapest, 2000.
- Magyar Adorján*. A lelkiismeret aranytükre – Adatok a magyar ősvallás erkölcsstanából; Duna Könyvkiadó Vállalat, Svájc, 1975.
- Magyar István*. Az országokban való sok romlásoknak okairól; Magyar Helikon, 1979.
- Mircea Eliade*: Vallási hiedelmek és eszmék története I-III.; Osiris, 1998.
- Molnár V. József*: Az emberélet szentsége; Főnix, Debrecen, 2001.
- Pallas Nagy Lexikona; digitális kiadás, www.arcanum.hu
- Pap Gábor*. Jött éve csodáknak – A magyar csillagmítoszi hagyomány élő Atillája; Szabad Tér Kiadó, 1993.
- Pap Gábor*. Mag hó alatt; Püski, 2003.
- Pap Gábor*: Hazatalálás; Püski, 1999.
- Pap Gábor*. „Angyali korona, szent csillag” –Beszélések a magyar Szent Koronáról; Jászszági Művésztelep, Jászberény, 1997.
- Pap Gábor*: Asztrálmítoszi keretek – mai sorsok; Főnix, Debrecen, 1999.
- Pauler Gyula*: A magyar nemzet története az árpádházi királyok alatt I-II.; Budapest, Athenaeum, 1899.; Állami Könyvterjesztő, 1985.
- Priszkosz Rétor*. Töredékekből; (ford.: Szilágyi Sándor), Budapest, Magyar Ház, 1999.
- Puskely Mária*. Ezer év misztikájából; Szent Gellért, Szeged, 1990.

KÖZÉPKOR

Ráth-Végh István. Két évezred babonái; Móra, 1961.

Ráth-Végh István. Szerelem, házasság; Gondolat, Budapest, 1975.

Ráth-Végh István: Tarka Históriaák; Gondolat, Budapest, 1964.

Ráth-Végh István. Az emberi butaság kultúrtörténete I-II.; Bukarest, Előre Kiskönyvtár, 1974.

Soltész István: Árpád-házi királynéok Európában; Gabo, 2002.

Soltész István. Árpád-házi királynék; Gabo, 1999.

Tábori László: Gilgamestől – Jézusig; Sárosi Kiadó, 2006.

Tanulmányok a középkorról; szerk.: *Weisz Boglárka, Balogh László, Szarka József*; Szegedi Középkorász Műhely, Szeged, 2001.

Thuróczy János. A magyarok krónikája; Helikon, 1978.

Uralkodók és dinasztiák, szerk: *A. Fodor Ágnes, Gergely István, Nádori Attila, Sótyné Mercs Erzsébet, Széky János*; Magyar Világ Kiadó, 2001.

Veresegyháziné Kovács Jolán: Híres asszonyok kislexikona; Anno, 2001.

Veresegyházi Béla – Bánosi György: Külföldi uralkodók; Anno, 2000.

HIDVÉGI LÁSZLÓNÉ

Ősi templomok - Tarnaszentmária

TARNASZENTMÁRIA
Római katolikus templom (Internet)

Nemzeti múltunknak vannak századai, melyekből egyetlen írott sort sem tudunk felmutatni, de nagyszerű élő emlékek maradtak fenn. Gondolok itt számos műemlékünkre, melyek őseinknek az igen magas műveltségéről tanúskodnak. A régé-

szeti feltárásokból ismert, vagy máig is álló kőemlékek többet mondanak el a korról, mint a gyér írásos adatok. Ilyen maradandó – a történelem viharait is kiálló kőépületek találhatók Kárpát-hazánk területén. Heves megyében, a Mátra lábánál Tarnaszentmárián is áll egy a honfoglalás utáni, de még a szentistváni idők előtti templom.

Dr. Csemegi József még a 30-as években megkezdte a tarnaszentmáriai templom kutatását. Később, 1949-ben az *Antiquitas Hungarica* c. folyóirat 3. évfolyam 1-2. számában a templomhajó átfogó és elmélyült stíluskritikai értékelést adott. A faloszlopok jellegzetes motívumait a fafaragással és a keleti eredetű stukkódíszekkel hozza párhuzamba. A három karélyos szentély, közel négyzetes hajó, a lábzetek is a keleti építészetre mutatnak. Párhuzamba állítható a quedlinburgi kastélytemplom és a spanyolországi narcoi Szűz Mária templom építészetével. A templom külső oldal falán található faragott kő is erre a következtetésre ad okot. Tehát a keleti kapcsolat elméletét erősíti ez a különleges, hazánkban egyedülálló szalagfonatos dombormű, amely motívum az örmény templomokon fordul elő. Nevezhetjük fonatos keresztnek, amely az ókereszténység idejéből való, a világot teremtő Isten és az emberiség közötti szö-

vetségjele volt. De hogy kabar eredetű, miszerint a koronázási ékszereink közül a jogaron is ez a nyomat látható. Nem csak Csemegi József tanulmánya, hanem más szakkutatás is az Aba-nemzetséggel, s annak kabar eredetével hozza összefüggésbe.

Fonatos kereszt (Internet)

Még néhány szóban, hogy a szentély alatti részben kripta, vagyis altemplom húzódik meg, melybe a hajó keleti sarkából lépcső vezet le, ahová 989-ben Géza fejedelem öccsét Mihály herceget temették el – az akkori szokásoknak megfelelően, egy 5 m mély aknasírba.

Régebbi feltételezések voltak, hogy más fejedelmi leszármazottat is temethettek, vagy temettek még ide. 1976-tól a 80-as évek elejéig történt feltárások során a templom-belsőben a hajó közepén találtak egy női és egy gyermek csontjainak maradványait, aki pedig feltehetőleg Géza fejedelemnek Piroska nevű leánya. (Ő, aki bolgár cár fiához Gavril-Rodomír bolgár trónörökshöz ment feleségül, akit 1014-1015 körül száműztek az udvarból. Akkor ezen a vidéken már az Aba-nemzetség élt — Aba Sámuel megsebesült egy vadászaton, Piroska ebben az időben ért ide, mert hogy ő ápolta, felgyógyulása után Aba Sámuelnek az Aba Sár nevű fia őt feleségül vette.)

A feltárásokkor a szentélyhez vezető lépcsősor alatt találtak egy kőből faragott szék maradványát. Ami a templomunk kettős szerepére utal. Miszerint fejedelmi összejöveteleket tarthattak – a hajó részben körben a faragott kőpadka ülőalkalmatossággul szolgált. Másik szerepe, hogy templomnak használták. Nagyon sajnálom, hogy ez a szék ma már nem látható itt a templomunkban, ami ta-

núskodhatna.

Rövid ismertetésem célja volt, hogy a közismert, gyakran látogatott középkori műemlékek mellett felhívjam a figyelmet a legkorábbi, esetleg néha méltatlanul elfelejtett ősi templomunkra.

Templomunk Sarlós Boldogasszony tiszteletére van felszentelve, oltárképünkön a Rózsafüzér második örvendetes titka, a Mária látogatása Erzsébetnél – látható.

Szagrális művészetünk emlékeiből az tűnik ki, hogy Sarlós Boldogasszony a XV. Századtól válik hazánkban és népünknel tiszteltté, majd azután a barokk időkben, még inkább a múlt század folyamán teljesebbé ki. A különleges Sarlós Boldogasszony-elnevezés utal az ünnepnek az aratással, termékenységgel való szimbolikus-szagrális párhuzamára. Az ünnephez fűződő néphagyományt elevenítettük fel kisfalunkban, immáron második esztendőben.

Kis történet, hogy mi köze van a sarlónak a Boldogasszonyhoz – Bálint Sándor gyűjtéséből, a csíkrákosi templom eredetének mondájából kiderül.

A Boldogasszonyi közös virrasztásaink alkalmával megismerkedtem egy egri imaközösség tagjaival, valamint Kecskemétről Polyák Marikával, – általuk hitéletemben reményteli változás történt. Közös imáink, ünnepeink, a magyar népi keresztény hagyományainkra épülő szertartások, rítusok átélése révén álltam a hagyomány és a Boldogasszony szolgálatába.

Molnár V. József előadásából néhányat meghallgatva még inkább megerősödött bennem, hogy a megkezdett hagyományőrző utunkat folytatni kell. Mint már az elején említettem, idén második alkalommal ünnepeltük a népi vallásosság hagyományainak rítusai szerint a Sarlós Boldogasszonyt és az augusztus 15-i Nagyboldogasszony ünnepét is.

Július 1-én délután összejövünk és az Erzsébethez látogató – utazó Máriára gondolunk, mintha csak most is erre jönne – ezért elkészítjük a Mária székét, felvirágozzuk mint régen szokás volt, minden ház elé kitették, hogy a nehézkes Mária meg tudjon pihenni rajta – a nehézkes Mária, aki mé-

hének áldott gyümölcsét hordozza, s amerre elhalad áldását osztja.

Népi vallásosságunkra jellemző a találkozni vágyás, mert áldott az a hely, ahol a Mária jár. 2006. júliusánakvégén, amikor a virággal feldíszített szék még a templomban volt, látogatóba érkezett egy házaspár 4-5 év körüli kislányukkal, csendben elmélkedtek a szülők, mikor a kislány így szólított meg a Máriát: Mária, Mária, Mária! – Nagyon meghatódtunk, mindannyiunk szemébe könny szökött....

Hetényi János dolgozatából értesülünk, hogy ezen a napon virágot szenteltek eleink, amit mi is megtettünk. Mária kegyelemközvetítő szerepére utal, Mária maga a mező virága – kegyelmének illatát árasztja, Isten az ő akaratai szerint kegyelmi ajándékait a kegyelem Anyja által árasztja az emberekre.

Mária a várandós édesanyák között a legszentebb várandós anya, ő az édesanyák segítője, oltalmazója, ezért imádkozunk a várandós édesanyákért is ezen az éjszakán.

Sarlós Boldogasszony a bőséges aratás meghozója, kieszközölője. Ez a nap az aratás kezdetének is a napja, amit a régi ember hálaadással ünnepelt, hogy a jó Isten megadta a mindennapi kenyérnek valót, az „életet”, amelyből jut a családnak, a szegényeknek, és az ég madarainak is. Úgy tartották, hogy Sarlós Boldogasszony az aratás Édesanyja és Királynéja, aki gondoskodik mindannyiunkról.

Bálint Sándor nyomán az ünnep vigíliáját, éjszakáját virrasztással, imádsággal töltöttük. Rózsafüzéreteket, litániákat végeztünk, Mária népenekeket énekeltünk a Boldogasszony tiszteletére. Hajnali 3 órakor kezdődött a szentmise, amelyen az Egerből érkező Fülöp atya megáldotta a virággal díszített aratás eszközeit, a sarlókat és megszentelte a virágokat.

Várjuk Máriát az aratásba, mert hisszük, hogy a mezőkön most is végigjár, áldását hintve. Erről egy szép verset őriz a népemlékezet:

*„Virágok nyíllanak Mária útján
Sziváróvány ragyog a kék eget alján,
Szíve alatt nyugszik az ég kincse,
A mennyből alászállott megtestesült Ige.*

*Fényes angyalsereg megyen utána,
Előtte meghajlik a cédrus ága,
Isten áldása van azon a helyen,
Ahol a Szent Szűz keresztül megyen.”*

Mária példájára kimentünk búcsújárással a mezőre, a búzatáblához, mert az Őt helyettesítő búcsúsok átvonulása is áldással jár, imádkozva a bő termésért és segítségkéréssel fordultunk Máriához a betakarítási munkálatok elvégzéséhez.

A hegyes vidéken különösen tisztelik a Szűzanyát, mert áldottak és szerencsések voltak a hegyek, amelyre Mária felhágott. Amikorra mi is felértünk a hegyre, a búzatáblához, már a lelki magaslatok hegyein éreztük magunkat.

Sarlós Boldogasszony napján, a keleten születő nap fénysugarainál megláttuk a hófehérbe öltözött Szűzanyát és a Nap körül lebegő angyalokat. A Nap pedig számunkra Jézust idézi, Őt juttatja eszünkbe, Ő a mi kenyérünk, a kenyérben az Ő jóságának ízét érezzük, testünk tápláléka, és ha minden nap velünk van, akkor lelkünk tápláléka is.

Majd kiválasztottuk az általunk legszebbnek ítélt három kalászt – a „Jézust”, amit piros szalaggal átkötöttünk és a megáldott sarlóval a körülette lévő búzát learattuk, utána búcsús menettel a templomba vittük.

Az ünnepélyesen sarlózott búzából Jézus-kévévé kötöttünk.

A Jézus-kévéből lesz a Luca-búza, amit Luca napján kimorzsolunk, elvetjük – ez a zöld-búza kerül a karácsonyi asztalra és a templomban az oltárra, szentelt gyertyával, világoskék szalaggal átkötve, a szárazat sem szabad eldobni, hanem az asztal alatt egy kosárba tesszük, Molnár V. József nyomán – Jézusnak Jézussal ágyaztak.

A régi ember a Jézus-kévéből morzsolta ki néhány szem búzát, amelyet a vetőmaghoz kevert, hogy áldás legyen a következő évi termésen.

Máriácskát is készítettünk – fejét búzavirág koszorúval ékesítettük, amelyet Nagyboldogasszony vigíliáján, Mária elszenderülésének ünnepén egy feldíszített bölcsőkoporsóba helyezünk. Így köti össze a Jézus-kéve a Boldogasszony ünnepeket.

Ezekről az ünnepekről egészen más olvasni vagy hallani, mint átélni és megtapasztalni a Boldogasszony jelenlétét, és erre a tapasztalásra szeretettel várunk minden kedves olvasót.

Mi köze van Boldogasszonynak a sarlóhoz?

Zablya Péter hatalmas úr volt, kemény, kegyetlen ember. Mindenki félt tőle, de áldott lelkű felesége miatt mégsem gyűlölték. Az asszony nem egészen a maga jószántából ment nőül Péter úrhoz, hanem hálából, mert a törökök rabságából ő váltotta ki. A menyecskére folyton féltékenykedett. Egyszer egy sarkantyú kerekét találta az asszony szobájában, amely a bátyja csizmájáról esett le. Zablya Péter nem hitt neki, sőt tűzpróbára ítélte a feleségét. (Ez abban állott, hogy megtüzesített ekevason kellett a gyanúsítottnak mezítláb végiglépkednie. Ha nem égette meg, akkor ártatlan volt.)

Az asszony hiába rimánkodott, ura nem engedett. A Sarlós Boldogasszony képe előtt imádkozott erőért, mialatt Péter az ablakon át az érésben lévő búzát nézte.

– Hallod-e – szólt a feleségéhez –, ha igazán ártatlan vagy, akkor Isten megsegít: arasd le magadban a termést, különben a tűzpróbát nem kerülheted el.

Az asszony keservesen sírni kezdett, majd pedig elaludt. Péter látta ám, hogy száz meg száz csillagba kapaszkodva, angyalok ereszkedtek a búzába. Előttük egy királynői alak haladt. Feje körül glória, kezében sarló. Gyorsan learattak. Péter belátta, hogy gyanakvásáért vezekelnie kell. Búcsút járt, magába tért. Hazaérkezve felesége fölébredt. Hálából azután megépítette a rákosi templomot.

Bálint Sándor gyűjtése

Szerencsére több Sarlós-titulus történeti és mondai hagyományairól is vannak följegyzések.

A csíkrákosi (Racul) templomban ez a felírás olvasható: HOC OPUS FECIT PETRUS ZABLYA. Építését, helyesebben följújtását 1574, az odaváló nép így tudja. A templom titulusa egyébként Kisasszony. A Sarlós Boldogasszony ünnepéhez, illetőleg alakjához kapcsolódó mondát nyilván egy Napbaöltözött Asszony-ábrázolás holdsarlója ihlette.

(Látomások helyén épültek kápolnák, templomok!)

TARNASZENTMÁRIA Római katolikus templom szentély
(Internet)

Varga Endre
AZ EURÓPA SZÓRÓL

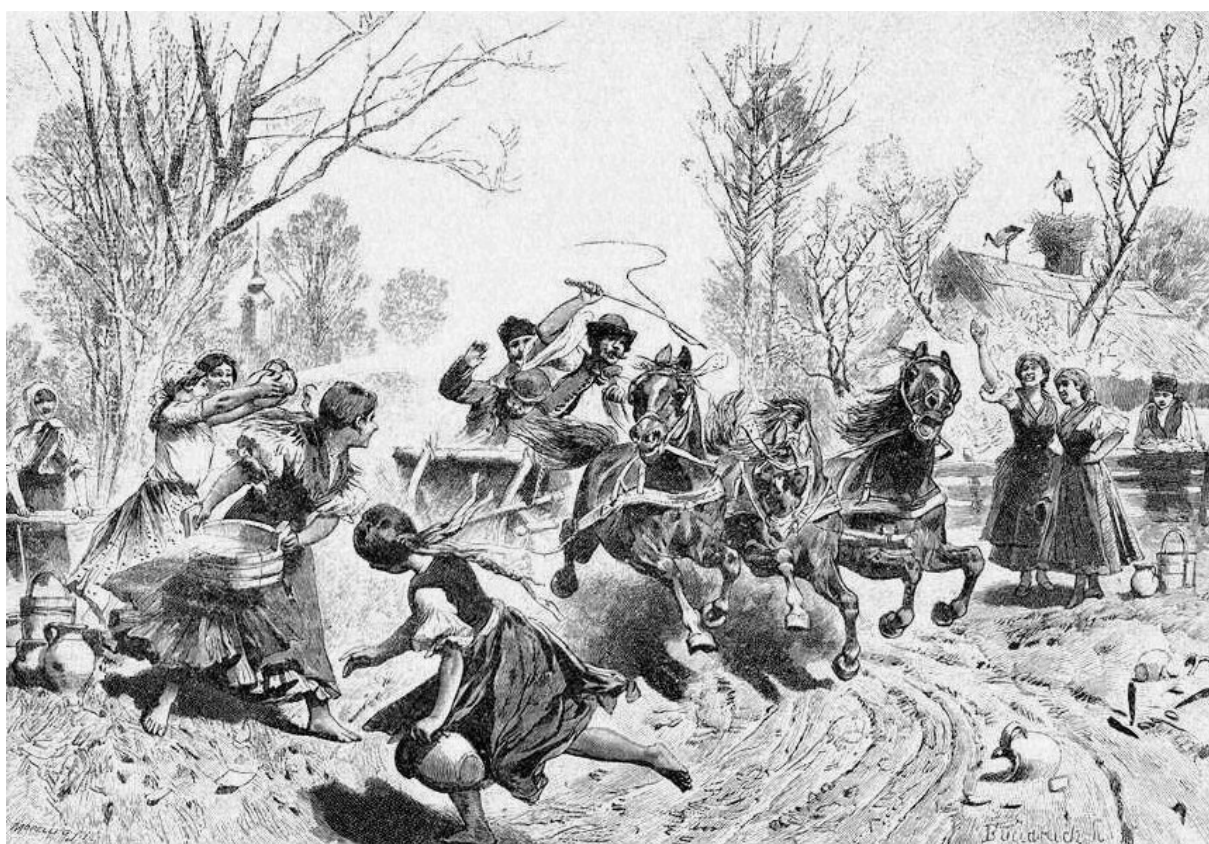
– Európa? – vagy „Kereszténység”
– Idézet az „Európa története” c. könyvből
(Csokonai Kiadó KFT. Debrecen, 1996.)
– „Európa”, mint fogalom a XVII. században jelenik, mikor már kezd érezhetővé válni az európai fejlődés fölénye, formálódik ki a fogalom. A megelőző időkben a „kereszténység” a „keresztények földje” helyettesítette. 1620 táján tűnik fel a tudományos irodalomban az „Európa” kifejezés, s az 1660-as évekre honosodik meg Franciaországban, Hollandiában, Angliában, majd a század végén egész Nyugat és Közép-Európában. Ausztriában, Magyarországon, Itáliában, és Lengyel-

országban azonban a török ellen vívott harcok folyamányaként még sokáig megmaradt a „Kereszténység lényegileg vallási fogalom, s csupán a XVIII. század folyamán gyökeresedik meg az „Európa” – kifejezés. Igazán népszerűvé a tudomány művelőinek szűk körén kívül, a fogalmat Voltaire munkái, a XIV. Lajos századáról és nemzetek szelleméről és erkölcséről írt értekezései tették...

Ui: Ezenkívül is számtalan történelemkönyv említi „keresztények földje” jelzővel.

Detrich Attila
(Pál fia Attila)

regényét egy kötetben kiadjuk, s megküldjük a nyár folyamán kedves Olvasóinknak.

VÁGÓ PÁL
Húsvéti öntözés (Internet)